

גשמים ראשונים

א.

ארבעה ילדים היו בשדה הסתיו, בקהל החצבים האפלולי והרחב, שהיה מרשרש תחת רגליהם בריחות מרירים צוננים. היתה זו עונתם של הגשמים הראשונים והרוח נושבת קרה ורטובה ושותקת, כאילו ביקשה לאמר מה, ומרימה גלים צהובים של עלים, חובטת בהם, ועוטפת ככסות את גזעי-העץ הלבנים בצללים כחולים וזהובים. הרחובות, שהיו אפורים לרגעים, משנים פניהם מצהוב לאפור עם מסעות העננים המסולסלים, מלאו פתאום במטליות טחובות של עלים וענפים שיבשו ונתלחלו, ונעו הלוך-ושוב וריחם כבד ורווה. עובדי העירייה עמלו במזמרות ארוכות, גוזמים קרחות בצמרות העצים, שגזעיהם רוססו בסיד. המדרכות היו כהות וריח רקב עמוס עלה מהן, ומן האספלט, המתקוקו במהירות בגלגלי המכוניות. היתה תפלות סתומה, בלתי ברורה. קשה היה למצוא את הזמן.

ריח גומי חריף בא מגלגלי המכוניות וריחות אידי-המפלטים היו נתפסים לרגעים בוילונות האוויר הרך. ריחות עשנים, כאילו עברו במסכים של מים. שתי מכוניות, ירוקה כהה ולבנה מאובקת, עצרו באחת בפינה המשתפלת ודלתותיהן נחבטו וננעלו, כאילו בתנועה אחת. קביעות אוטומטית של תנועות המצויות בהרמוניה בלתי-מכוונת. למה אתה מתכוון?

השמיים לא היו תכולים. צבעם אפור דהה ומרוט, נוצץ לשניות כפלדה שחורה. מבעד לערפל התלוי חלפו טורי עננים, משתכצים כמיקלעת השמיים, נהדפים דרומה, בתנועה קצובה ומתמדת, כאילו קצבה להם הרוח מועד. העננים כטלאים שחורים ולבנים נרקמים זה בזה ופתאום ניתקים. החזאי טען

בקולו: מעונן חלקית עד מעונן. גשמים מקומיים בצפון הארץ. הרוח גנבה מראשי הסביונים הסבים את זרעיהם, נופחת קלות בציצות הצמחים במעין גלים זעירים ומטה את הגבעולים הארוכים הנה והנה, ובמשב של תרמית פתאומית גונבת את שערותיהם הלבנות. זרעי הסביונים ריחפו כשטף לבן ורך, דוהרים לאורך גבול השדה. רבבות מצנחים נוצצים כנקודות תרים אחר ישועה ונפזרים לבין פירורי אדמת החמרה, נסתרים בה בהבטחה חשאית שבספק. היו כטיפות גשם קטנות רתוחות, המגממות את פני הארץ בנקבים זעירים, גומות גומות. האדמה היתה כעור שנצטמרר ברוח הקרה. חוזר להתבונן בסביונים: "יתכן ואיחרו להבשיל ולהיזרע ברוח. ייתכן ועונת הגשמים היא שהקדימה לבוא, נשמטה בחטף והפכה למהות מוחשת. הגשמים הקדימו נשרו ומחו את פני הקיץ רצחו את חומו. עתה ספק חורף.

ארבעה אנו, כך נראה מרחוק, בשדה חצבים גדול וכהה, שני ילדים ושלישי צעיר מהם ורביעי מבוגר יותר. לפני זמן כלשהו. עדת יונים צבעונית נוצצת מרפרפת במהירות מעל ראשינו, מגררת הומה. שובך ירוק היה במעלה הרחוב, בחצרו של קופלמן, תלוי על עמוד ברזל חום חלוד וקשור בשרשרת. שלא יברח. הא הא. היום לא יירד פה גשם, החזאי אמר שלא, שבצפון... נקווה שכן הלוואי שכן...

התיקים, כאבנים שחורות נוצצות, זרוקים מוטלים בין העלים, ומגעולי הפח הצהוב היו לאפורים בהשתקפות השמיים בהם, בזקים נקודות בהירות חיוורות לצידם התחתון של העלים. לך אסוף לך טבעות הכסף. ים ירוק ואסור בידי הרוח הלוטפות ואפור משלה גלים מרשרשים קולות יבשים, הלוך ושוב, גרש בחסדי הרוח האוחז. נתבלטו איי תיפרחת לבנה ורודה אפורה בים העמוק, וצירוף הגוונים כבד ורפה, כמעין ציור, בשקט. טבעי מלאכותי, והיו קווים מסולסלים המשהים דרכם וקווים קשים הזריזים לסיומם. אתה יכול לקחת מיסגרת וכד ועט ומכחולים ולצייר את רוח החצבים, פחות או יותר. שמור פרופורציה. צייר ככל שתחפרץ. התמונה נשמרת, תמיד כשהיתה.

בקרחת השדה, במקומות העלים הכמושים והתיפרחות שנשברו ובסדקים שהראתה הרוח, הביטו עיניים חומות, חלקות חמרה משורטטות בעלים ובעשבים צהובים ירוקים ובקווי צל. אדמה חמה קרה חומה אדומה היתה סביב סביב, חשופה כעיניים ערומות חומקת אל מתחת לעלים ונפערת נשטחת ריקה מחוץ לתחום השדה. דופק האדמה היה קובע קצבו המתון רווה וריחני, שקט לאט לאט. כשנתחפרו אצבעותינו בחול עטפון חיים ולחות בתחושה מוחלטת ושלמה, ושלשולים נוצצים היו נוטפים בין כפותינו, חומים וצהובים וקרירים נאים לרגע. היו פעמוניות כחולות רטטות. נשימת האדמה שחורה במעמקיה וכבדה, טמונה נסתרת תמידית. היו ריחות מתוקים של אדמה רטובה וריחות מרירים כמו מנטה של תיפרחת שנתמזגו נצרפו זה בזה. סודר כחול סודר אפור סודר ירוק, מותרים מושלכים מתעפרים כלחות של כתמים כתמים עצלניים רפויים ובשערותינו ניצוצות טיפות טל, טיפות גשם אתמול, שלשום. היתה מעין דשנות פושטת ורוויה ניקנית לשניות שלמות. היו ירוק ומים ורוח קרה.

טיפות יהלומים נוטפות באות שוטפות יהלומים. סתיו ירוק. אפל כהה ולא ברור. ואנו כאילו ילדים שנשכחו פתאום, דוממים ופרועים וחוגגים ללא סיבה. כאילו ילדי חצבים. כאילו ילדי סתווים שהיכרנו. ילדים שקטים הזורמים בצללים רכים ובאפלולית העגמומית הכובשת עוברים בין העצים ועל ערימות העלים והעשבים הפרועים והכול בסגירות שקטה ועצורה לוטפת אפלולית חמימה. אך, האמת. אלו תחושות מדומות, שאיפות שאין בהן אמת, רק כאילו. אולי, לפעמים. אין זו כי אם אשליה: אם תרצה, אנו ילדי כל העונות. מתאימים עצמנו לכל אווירה, ברישנוי הקשורים למטוטלת של שעות זמן ענקי, אמרנו, ואלוהים מסובב את הגלגלים שלו. אגדה של פעם. היום יש סיפורים אחרים. שונים. קוראים רואים שומעים מטים עין ואוזן. כך או כך, עתה אנו ארבעה ילדים בשדה חצבים בלב הסתיו. ולא יותר. אנחנו איננו שקטים זורמים עוברים באפלולית. אולי זה חלום פאסטוראלי של מקומות אחרים. הדברים בהקיץ נעשים פשוטים יותר וכל המשמעויות העמוקות ביותר של החורף והסתיו והמים והרוח נסתרות, נעלמות כאילו לתמיד.

רמי הזדקף בין התיפרחות ומיקלעות העלים כיסו עד לירכיו. בין אצבעות ידיו מתמולל עלה חצב קרעים קרעים, ואור ירוק מפוז על צווארו ועל פניו, נאסף כשטף צונן מן העלה שמרט.

- "בחי, נורא קשה לתלוש עלים של חצב".

- "נכון", הסכים יואל, "ממש נורא קשה".

- "אבל תלשתי אחד. חבל שנקרע".

רמי צנום ובמוך, תנועותיו זריזות ובהולות וקדחתניות ועל אפו נוצצות עדשות מישקפיים ועיניו המוגדלות נוצצות חיזורות מבעד לשערו המכסה באטימות על מצחו. יואל גבוה וחד כדרדר וסנטרו שחוז כקורא תגר על העולם. צמד חמד אני זוכר המורה אילה קראה סנצ'ו פנשה ודון קיחוטה של ביאליק בכריכה חלקה חלקה, סיפרה. הוא השלישי, יושב על אחד התיקים ושיניו חופרות מכרסמות בפרוסת־לחם לבנה ונוצצת. מלבני מישקפיו לבנים ובהירים ואטומים כחלונות, מול האור. שיערו קצוות קצוות בהירות והרוח נושבת בהן הנה והנה. שמע איוושות שמע קולות בשדה החצבים.

- "בתאבון". צחק מ. כשפתיים נוצצות.

- "חזיר".

- "לפחות תכבד קצת ת'חברים ש'ך. תן ביס".

מ. סיים במהירות חופות את אכילתו וליקק את אצבעותיו בחיוך. "תאכלו בבית צוהריים".

- "ראית כמה זלזלן. מפחד שניקח לו ת'אוכל. מה זה - יש לך שתי

ארוחות עשר?"

- "מה 'כפת לך? שיביא אפילו עשר ארוחות עשר, מאה ארוחות עשר".

- "די, תשתוק כבר".

- "שתוק אתה בעצמך".

- "מי שמוציא מילה מהפה יקבל מזה". מ. הרים בידו קנה במכוק צהוב,

שסחב מגדר הבית שבגגו היו עמודים מפוסלים. "כולם לשתוק". עכשיו הוא המלך ואנחנו המשרתים. מישחק שלא רוצים לשחק בו. קנההבמבוק בנוי חוליות מפורדות כאילו, וקצותיו היו מנופצים לסיבים. מ. החל חובט פסים ירוקים בעלי החצבים שסביב, מתיז טיפות־מים נסחרות תכולות מהתיפרחות. טיפה נתפסה בסנטרו ועל עדשות מישקפיו עלה איד. השקט שלט זמן ארוך, ורק צליפות הקנה החובט בעלים נשרקו סביב.

בסמוך התקדמה שורה מתפתלת של נמלים אדומות, עולה ויורדת בתלוליות העפר עוברת בצלקות הקרקע ונתפסת בשרידי עשבים יבשים, בקוץ או שניים שנתרו כסמל לקיץ האבוד. פירורים פירורים זעירים בעלי רגלי־קורים רבות רצים אצים עיוורים בכיוונים קבועים, כמהרזות־דם חסרות סוף. עלי החצב נרעדו ברוח ותיקן יבש חלול נשמט אל שבילן של הנמלים, מניע את לסתותיו המתות באיום פוחד מג'וקים מקקים תיקנים פוחד נורא. לקח ג'וק מחדר הפחים, לקח לא פחד לא חשש חתך רגליים חתך ראש ניתח את הבטן של ג'וק בסכין גילוח בסיכות, מ. בכלל לא פחד. פוחד ביחוד מהגדולים הבהירים הכהים שיש להם משושים ארוכים ורגליו נרעדו ברוח. מת צפוד וריק. רגליו נשברו תחת גופו, מתפרדות כחוטים שחורים, והוא נפוח ויבש. שריד מלעיג של הקיץ. עתה היתה מהומה בטור הנמלים, מעין חגיגת ניצחון של קאניבאלים רובינזון קרוזו לא פחד לא חשש, כך סיפרה המורה חנה. חגיגה אפשרית עד לאור הבוקר. אבריו נתלשו ונישאו בראש הטור וכנפיו מעוכות בקרקע. הרוח העיפה את שרידי התיקן לבין העלים.

כועס כועס מנוולות שכאלה גם כן נטלתי קיסם, קנה עשב, והתחלתי להרוס את קן הנמלים, מדרדר פנימה פירורי חול תחוח, סותם אותם את המבואות. לא יהיה יוצא ולא בא. נמלים מבוהלות שטפו בקדחתנות אל החוץ כקילוח אדום וביקשו להיתפס בקנה העשב, מעין רצון טיפשי לנקום, מסנווורת בכעס אי־אונים כאילו טורפני המנוולות האלה נקודות אדומות מעוכות סביב לקן ההרוס רשעיות שכאלה הנמלים, מטורפות מכרסמות דוקרות תראו מה עשו לו הרעות המנוולות. עתה כאלוהים אני להן אלוהים גורל עונש עונש.

- "לא יפה" אמר מ.

- "ממש גוועועל נפש" פרם רמי שפתיו בגעיה, מתהפך על גבו.
 באדישות מעושה משכתי בכתפי, מנסה להסתיר את מחשבותי מה 'כפת להם מה זה עינינם שיגידו לי מה לעשות אף 'חד לא ביקש מהם לגיד לי מה לעשות, אלה שפה אני לא צריך לשמוע בקולם מה פתאום הם לי ומכסה את הקן ההרוס בעלה ירוק ובעלה צהוב, ספק ברחמים ספק מתוך ריחוק.

ב.

מעבר לשורת אורנים דולפים עומד ביניין מכוער מגושם, צבעו מרובב צהוב לבן פתוכים באפור ופניו מופנים משדה החצבים לפני דרום. קירותיו מתקלפים שכבות שכבות ברצועות, כאילו נרקבו בעבור השנים הלוטפות אותם באצבעות

המים והשמש והרוח. ביניין גדול בן קומותיים חסום בשער־מתכת בלום בקורות שתיוערב וכבד פה משוקע לקרקע. שער ברזל מחליד הנסגר מעבר לסף בקורת־עץ מרובעת כבריה. מסמרות זהב נעוצים בפינותיו, הופכים למסמרות כסף תחת העננים העוכרים, שבים לזהב בשמש. שער שהוא שומר נורא עצום, כל הקרב לתחומו כאילו נלכד בעבותות לחים של ריח חריף ומראות בית־ספר חרדי לבנים, בעל הדרת־כבוד מחוקה השחוח בעול השמיים היורדים עליו, "שריד יעקב". מיכנה נובל ומתקדר בחורף, כאילו הכביד הגשם ראשו במחשבות, בקירותיו חפפו הטיפות את מיקצבן, לוחשות את החורבן הבא. הטיפות מגממות פניו בנקבים ובאפיקים מאובקים ושלוליות זעירות התלויות על בלימה, נוצצות כחלוקי נחל אספנו לנו בטיול בכיסים אנכי־נחל חלקקות קרות נסענו לחלוקי נחל הזרנו עם חלוקי נחל ראינו תנין פוחלץ בנחל אלכסנדר והים נכנס לתוך אלכסנדר מים מים קרים. אווירה שחורה כרקובית שריחה עולה וניקנה לשעות ארוכות ניצחיות, בא ברוח הסורסת הלוטפת חליפות ראשו וכתליו ושערו ברחמים גדולים. בית מדרש ביאליק חיים נחמן על הסף בבית ביאליק ברחוב ביאליק נסענו ראינו עם מימיות ואוכל יש כיסא שהיה שלו בגדר שרשרת ולרגעים היה האור הסתווי מתעתע בך והיה הביניין קם ומתאושש, אך האשליה היתה נהרסת במהירות, מתפקעת ופתאום איננה. לפני הביניין נמתח מיגרש מנומר בשלוליות ובטלאים של בוץ שחור הניבנה בתלמים מדומים, מיגרש המתמך במיסגרת האורנים נוטפי השרף העינברי היה בפנים זבוב קפוא ררך, והאורנים מקימים רחשים של צל מעקמים גזעיהם כמתגוננים מפני השמיים המאימים, המשתנים: אפורים לצהובים.

העצים היו אצבעותיו של ענק שנעלם וטבע בשלוליות המשקפות שמיים, ובבוץ שנידשדש ברגליים רבות, ובטיפות־השרף הכתומות. היו אצבעות־ענק ירוקות מחטיות, עמוסות איצטרובלים שהיו כדמעותיו של אותו פאנטאגריאל. עיניין זה הובן לאחר זמן רב בצל היו העצים כשיניו של גארגאנטוא כשאתה רוצה לעשות רושם כזה חכם יהיה זה דווקא גארגאנטוא גוליבר הובן אז בהחלט היה ידוע כדברי המורה שהוטל חסר ישע על החוף וניצל. עלי החצבים הצביעו על כיווני תצפית שונה, על־העצים מתחדדים כאילו נאחזו אניצים אניצים בידי הרוח, היו לרגעים, באפלולית שבאה פתאום ואחר הלכה לה. כשיער פרא הנע הלוך ושוב ברוח.

עלתה הלמות עסקנית מבין קרעי העיתונים המכסים לחלונות, המיה טורדת ועמלנית שוקדת להיתלות בקול הנע, למצוא מעין נצח. שיברי פסוקים שיברי שברים מתזזים בפרעות ובריסון מפנים לחוץ ומן החוץ פנימה. עתיקות מוזרה שאינני מכיר, כאילו דלות כאילו תפארת נוגה ונכמסת. בבית־הכנסת שלא רחוק תקעו בשופר שברים תרועה שברים וכולם היו בטליות מעוטפים ובעיני החזן שופר דמעות, בעיני ראיתי, וכשבאנו הביתה אכלנו תפוחים בדבש לשנה טובה תחתמו שנה טובה בכרטיסים עם פירווי כסף לא מזמן אבל קשה לי למצוא את הזמן רתיעה וסקרנות היו נבללים נמזגים במחשבותינו, מטרידות ועמלניות, כאילו עלה ריח המור ריח הלבונה העתיק באפנו, כאילו בא ריח רע ושטף במרככות השם על ענני הסופה, כך סברנו בפחדנו. חושב על הלימוד הקופצני

צילום: רונית הבר

הממולמל, על הספרים הישנים ממוסמסי הכריכות, המוכתמים במישושם של דורות שלמים רבים. נעים הנה והנה כעל ציר גב, משתחווים לפנים בתנועות מתמידות בקולות זימרה דקים ובקולות מילמול השוטפים בהמון את פני המדפים עליהם התלמוד הגמרא הש"ס הדפים הרבים. מעולם לא הייתי בפנימו של הביניין. לא ראיתי חדריו וכתליו בתוך נפשו, שהיא מן הסתם עולם בפני עצמו המנותק מן החוץ בנימים של זמן עבר.

קבוצת תלמידים הפונה ומתקרבלת לעצמה, בשל הקור, נותרה בליבו של המגרש, למול שני עמודרעץ הניצבים על בסיס מצולב וחבל מקווקו לבן אדום מתוח ביניהם. שעת התעמלות. היו ניצבים מסולסלי פיאות בחבורה רפה וזריזה, פשוטים מבגדיהם הכבדים. חולצות משובצות חום לבן צהוב ירוק אדום וכפתורים לבנים. מיכנסיים שחורים וארוכים, ההולכים וצרים ומסתיימים בשולי הגרביים הגלולות כיאות, וציציות הטליתות הקטנות משתרבות כחוטים. שערן של המורה הדחילי, סמוק המצח, העומד לפנייהם במעיל ארוך ובנעליים שחורות בוהקות, שחור ודליל. לאחר שנסתדרה שורה קצובה כביכול הוציא המורה משרוקית פת ונפח בה. החלו הילדים לקפץ מעל לחבל, בזה אחר זה, כאילו בתנועה סדורה ומתורגלת, הודפים זה בגבו של זה, פיאותיהם מגולגלות מעבר לאוזניהם, ומורם מונה אותם אחד לאחד. ברגליהם ובנעליהם הכבדות מרטו שוב ושוב את החבל המסתחרר סביב עצמו, מאיימים להתהפך אל אגמי הבוץ הכהה, מטלטלים שוב ושוב את עמודי העץ. כשקפץ האחרון שבתור, ובדרך פלא לא נשמט לבוץ, שבו ונדחסו לשורה מדומה מאחורי מורם הפוקם

אצבעותיו הכחולות. תפרי מעילו של המורה היו נוצצים כחדשים על רקע הבד הישן הבלוי, הדבק בדקיקות מזורה בכתפיו.

אדם צעיר ונמרץ בא מפינת הרחוב, עבר על פני הקיוסק הכחול בלב חום, עבר על פני הבית העגול שבפיתחו ישב תמיד זקן רך-לסתות וזיפרשערו לבנים, שהיה מברך את העוברים והשבים לשלום, ועבר בקומה זקופה בין צירי שער שנגנב פעם, בפיתחו של המגרש הפרוץ. על שערו העשן כיפה שחורה המכסה ראשו כמעטפת, עד לאוזניו, ופקעיות שקופות של שיער זקן מצמחות בלחייו. עיניו היו חלקות ותכולות וורודות. בידו תיק שחור הגדוש במחברות ובמעטפות. הנה הנה יישמט התיק וייבקע והכול ינוע מן הפנים לחוץ. היה מטלטל אגרופו במרץ עד שנבלע בפתח הביניין.

ילד שחום-עור חמק מצידו של הפתח והלך אל פינתו הרחוקה של המגרש, פוסע במעין חיפזון רדום וידיו שלובות קפואות על גבו. מיניאטורה של מתינות חפזוה, בעוד דמותו האמיתית מתמעטת ככל שהרחיק ועבר בין צל העצים לצל השמיים. על ראשו קאסקט צבעוני עשוי ממשולשי בד גם ירוק ולבן וכחול ואדום וצהוב, המצטרפים יחדיו לכפתור שחור בראש דמותו המיטשטשת. לצד לחייו הרזות פיאות ארוכות ושחורות, מסולסלות כאילו בשמן. עורפו גלוח חלק. תימני קטן וממושמע ההולך וידיו שלובות לו על גבו. תימני שחום שיצא לראות את העולם. תימני ילד ההולך לראות במראות הפלא, עטוף לרגעים בקסם כבמעטפת. לרגעים ביצבצה משמעותו האמיתית, לרגעים הוענקה למעשיו משמעות מופרזת וציריית. מיצחיית הקאסקט היתה קמוטה, קרועה ומרופפת בצידה ודף קארטון מסתמן חום בקמטים הזעירים שכבד. סודרו ירוק ומגושם ורוכסנו מפוז כיהלומים, כזהב חיזור וככסף, חולצתו דהה, כמעט לבנה. זהרורים לבנים וזהרורי כסף נסתרו בפניו, ניתלו תחת לסנטרו ובעיניו עין אימו עשנה עתה בעשן המדורה מלהטת אש תחת לתחתית מפויחת של חבית לוח שחור כאילו נשרף לפיתות אוהב פיתות. עשן עולה גחלים מרחישות מורטבות בריסי מים עשן להבה נוקפת נשלפת גיצים גיצים המכים בחול ובפחים שבהם יגדלו תבלינים אצבעותיו קרצבות מאחורי גבו מנגינה עלומה אחת-אחת שתיים-שלוש-אחת-אחת אצבעותיו פורטות טוחנות שום ופילפל עושות סחוג בווער לארוחת הצוהריים, שרה האם בלשון תימנית, על ארץ רחוקה שם דרום הררית נידחת מקומות מופלאים שם היו מפני שלמה המלך היו בשבא מראות הפלא להפליג לצאת לפלא עיניו של הילד הזויות, נשואות חולמות למעלה, חולם על הכלב או החמור האפור או העז השעירה ראיתי שם עופרים חומים באמבי ידעתי קראתי באמבי היו סגורים רצים בחצר ומתו שם בשכונה הקשורה בחבל. ניתן רק לשער, ועיניו כה חומות כה חולמות, כחרצני שזיף היו עיניו מרחוק, כאילו מגולפות הן במיסגרת של עץ זית לקח טבלה לקח גילף מעץ שבחצר נטל לו עץ לגלף כאילו היה בעולם אחר. עמד בסנדלים ובגרביים על מיפתן אחת השלוליות, והחל מחטט בה בענף אורן שבראשו ציצת-מחטים ירוקה. היה משבר את השתקפויותיו בפניה לאלפי פנים, הינה עינו הנה אפו וכובעו הנה פיסת שמיים לך חפש לך ממשות, מישחק בהשתקפויותיהן של הצמרות שעלו מן המים. החל חובט בפני השלולית עד שהעכיר מימיה שהיו

לחומים שחורים ונעלמו מהם השמיים והעצים. רק צל הענף החובט היה עובר במים ומשנה פניהם. המים היו עתה מעגלים מעגלים קשתות קשתות מעלות צל וקצף שנעלם.

כפיתחו של הביניין ניצבה עתה דמותו הגרועה והרחבה של המנהל. סילונית של אור אפור שטפו הילות מעל לראשו ונאספו אל כפות ידיו שהן צהובות ורכות, נשמטו אל מינעליו הגדולים. אמר לנו אמרתי לכם לא לשחק פה כדורגל לא בקיץ ולא בחורף. הכדור נתקע בקומה השנייה צריך לטפס ולהוריד והמנהל הרך קטף מרט את אוזניו באצבעותיו האדומות כותנתו הלבנה היתה רדופת חלודה שנצטברה עיגולים כתומים בסמוך לכפתורים, ומכנסיו היו נקודים בדיו אדומה לברות הוא יהרוג אותנו תעזוב ת'אוזן שלי מה יש לך אסור? עניבתו הרזה היתה מותרת ונשתרבה מזקנו כזנב עכבר. איש שמן ותפוח שיש להיזהר מפניו ומידיו הרכות הלוטפות כחמאה. הילה אפורה נתפסה בקיר, מעל לראשו הסמוק.

- "איזה פרוץ" - טען רמי, מעוות פרוצפו בלעג - "הוא חושב שכולם מפחדים ממנו".

- "בחיך, תפסיק כבר". יואל התבונן במתח מוזר.

- "מה יש? תה לא זוכר את האצבעות האדומות שלו? תה פשוט מפחד". המנהל שלח מבטיו על פני המיגרש, מחיך מעקל שפתיו למראה התלמידים המתעמלים, גועץ מבטו בילד השחום הנסתר בצל. נעץ מבט כועס מתחת לגבותי מביט בפני השלולית המתכדרים בקשתות ומתכיהם כענן פרוס, ובגבו של הילד ובענף שבידו. אמרתי לכם לא לשחק פה נעץ זעף אצבע מנפפת לא בחוף ולא בקיץ כועס מאוד פעם אחרת מרוסן בצעדים החלטיים חצה את החצר, מתגנב אל הילד מגבו ופתאום שלח יד קצרה ותפס באוזנו. עורו השחום של השבוי נמתח ככאב אל האצבעות הקוטפות את אוזנו. עיניו מעפעפות במהירות, והן חרדות מופתעות. המנהל היטיב בידו השנייה את מישקפיו על חוטמו, מתבונן בקפדנות מסוקרנת בילד שאחזו ומשכו בחיבוק אל כרסו. אפו קצר ועבה ומישקפיו גולשים שוב ושוב מכים בפיו. אחר החל גורר עימו את הילד. פוסעים בשתיקה אל הביניין. עברו לפני התלמידים, מורם בירך בירת-כבוד את מנהלו, מגחין גבו, עיניו מפלבלות ופיו מתוח. הקאסקט הצבעוני נשמט מראש הילד הנדהם, הלפות באצבעות המנהל השמן, והסתחרר אל הבוץ. התלמידים התבוננו בו בשתיקה מרצינה. ראשו היה גלוח כולו ככדור-זכוכית חום, מלבד פיאותיו שנשמטו על עיניו. היה רגע מבוכה. היה רגע שקט מלא.

- "הקאסקט" - אמר יואל, קפדן - "הקאסקט נפל לכוץ".

- "שטויות", אמר מ.

המורה, כנוע ומושפל, הרים את הקאסקט מן הבוץ השחור ותלהו בראש אחד מעמודי העץ. עיני הילד, הנגרר כאילו לטקס הקרבתו והוא שותק וירא, היו מלוחלות ומלאו בדמעות, בעוד המנהל לוטף ברוך את כתפו, למנעו מבכי, כאילו ביקש לאמצו. ידיו רכות כחמאה צהובות כחמאה מכאיבות הילד רועד מבכי שתקני מוזר, שפתיו פעורות פרוצות רועדות ודמעותיו נתלות בסנטרו

ובעפעפיו, והוא שותק שותק. בשרוולו היה מקנח עיניו שוב ושוב, ליחת אפו נוטפת לפיו ומתוח קו על שפתיו, בלא משים עוויתות בכי עוברות על פניו כאילו היה בוכה כאילו היה צוחק ורוקד מימיקה של ליצן ראיתי בקירקס האיטלקי ראיתי לידו קצפת בכובע. האיש הגוף והילד גלוח הראש נבלעו בשער הביניין.

- "ראית?"

- "כן".

- "שטויות, אני אומר לכם", אמר מ.

המתעמלים במיגרש שבו לקפץ מעל לחבל המתוח בין עמודי העץ. ההתרחשויות באו במהירות, כאילו נמשכו לבוא בזמן אחד, כאילו נשתחררה באחת כל הפעילות שנבלמה. אחרון הקופצים, ילד שמן ולחייו תינוקיות, מרט בחוט המקווקו ונשמט לתוך הבוץ. עמודי העץ נתפסו בתנועתו ונגררו מטה. המורה חש להקימו ואחז בכתפיו, נרתע משהו משתפס הילד במיכנסיו והעביר בהם פסים של בוץ, ואחר־כך נשמט לאחור. אחר שניות קם הילד השמן בקיפול גבו ובטנו ופניו סמוקים המטומטם השלומיאל הטיפש ומבטו נבוך. המורה קומם את עמודי העץ על בסיסיהם, והורה באצבעו להכניסם לביניין. נטל את הילד בזרועו ויצאו שניהם אל הרחוב, ירדו בו ונעלמו מעבר לפינה. היתה תיפלות של מבוכה ושמחה לאיד. התלמידים נעו אל קיר הביניין, נושאים עימם את עמודי העץ הבוציים.

האיש הצעיר שב ויצא בפתח ביניין בית־הספר. אסף את התלמידים סביבו, קיבצם שעונים אל הקיר, לאחר ששמטו משאם באחת הפינות. מכיסו הוציא ספרון שחור, אותיות זהב נצצו על הקרקע, והחל מדפדף בו וקורא באוזניהם, קולו עולה ויורד בשקידה. היה זורע פסוקים ושברי פסוקים במשבי הרוח החופזים לחוטפם מפיו. מדבר הוא ברוח מדבר אל הרוח ויוצק מטבעות מטבעות של חוכמה רחוקה. דבריו נגזרו והופשטו בדרכם אלינו, נבלמו ושונו ונחמסו. לא הגיעו עדינו. יכולים היינו לראות את תנועות שפתיו ואת הספרון השחור ולהקשיב לשתיקות.

העצים שהיו כרקע לראשו ולתנועות־שפתיו הרדופות, מבקשות־המשמעות, שכאילו שילחו שורשיהם מכפותיו, וכאילו צמחו ענפיהם החדודים לתוך ראשו, נראו לרגע כאצבעות ענק, לרגע כגפרורים דקיקים קטנים. כך הוא אורז המתעתע של הסתיו.

ג.

מעבר לאורנים שכגבולו של בית־הספר היו החולות הצהובים של הקיץ. עתה היו החולות כתומים ומטולאים בשלוליות, שנעלמו במהירות שעות ספורות אחר היווצרן. חולות שעתה לחים הם ומצומקים נידמו פעם רחבים לאין שיעור מידבר סהרה כזה גדול, אמר, כלכך חולות ומשנבנו עליהם בתים וניטעו בבשריהם עצים גמדו עד לבלי הכר. היינו משלחים שם את עפיפוני הקיץ טיארה: קח במבוק דבק נייר עשה עפיפון עם זנב ארוך ארוך עשינו אחד יפה

ונלכד בחוטי החשמל שמהוץ לחולות תלוי כפקעת שבור עשינו אחר וחופרים מחילות שנסתתמו בחול הנע הנשפך כסילונו מים. בקיץ היו החולות צהובים כשמש ובחורף כתומים כעינבר, ואי אפשר היה להציג עליהם רגל יחפה, על חולות מידבר זה ועל אבני החצץ הזעירות שנסתרו בהם, והיו משולהבים כאש כל השנה, בכל העונות, בחורף היו בוערים תחת שמש חלמונית. לעיתים היו החולות מצטבעים בגוונים אדומים ושחורים, בשעות אחר הצהריים ובשקיעה, והיה המראה כשריפה עצומה, ככור פלדה מותכת שהתהפך כשיפכר לבה זורמים חומקים תחת הרוח ומוקפאים בזמן קשה למצוא את נוקפים נוטפים גולשים אט אט בזרמי החול, מצטמצם היקפם והולך ביסודות הבתים ובעצים הנטועים שחנקום. חולות של גרגירים גסים וגרגירים רכים מקומחים שניתזו מבין שורשי האורנים בסלילים, ושוטפים עד לגבולם האחר, שהיה מגיר ריחות פריחה מעבר לגדריריבועים חדשה ומברקת. היה זה מידבר עקר שצמחו בו שיה או שניים, עלובי מראה וצנומים. זו ממלכתו של החול, שהוא מעין מוות טורף יבור ויאכל אותך ילד, יבוא מהחולות האלה מלאך המוות, תפחד ילד ויש להתרחק ממנו, כך אמרו לנו חלומתינו, ורצונותינו, משכוננו שוב ושוב לחולות מפעם לפעם עלה קולו של תן שנתגנב בין הבתים ונסתר בלילה בין החולות וחמוקי הדיינות ונשא קולו במחאה כואבת, נוקבת. אך מעולם לא נראה שם תן, רק קולו שנישא בלילה ועיקבותיו שהותיר ביום. בלילה היה קולו ניפור וניתלה בחשיכה ובביטחון השאנן, חומס את השלווה, נוטע בלב כמיהה בלתי מובנת אם הבינות חלומותיך על ארצם של הנחש והתן היתה הכנתך בלתי סבירה. לצאת לבוא לחופש המידברה במלון אורחים של הנפש והרוח של המידבר ארצות רחוקות מופלאות בצהוב ולבן. לעיתים נתגלו עיקבות נחשים שחמקו עברו בחשיכה, מקשיתים סימנים בחול, חורצים בו דרכם, אולם לא היו מעולם, או לרוב, אם תנסה ליכור במדויק, נחשים ארסיים, כרך נחש על יד לא פחד לא חשש תפס מעל לראשו התוסס הרתח של הנחש שלא יוכל לנשוך, חמק שחור בא בין העצים שחור וארוך שפחדנו, ותפס בנחש היטב איש גדול והיה מועך את ראשו בגדר האבן שוב ושוב מכה ואנחנו מסתכלים היתה תנועה שחורה זורמת והיה דם ככל שניתן היה לזהותם. אני זוכר, ראינו פעם סימני נחש צפע צפע שפיפון צפע חושב צפע מסוכן מאוד ארסססי וגמלטנו ולמחרת שכנו. לרוב היינו מגלים לטאות קטנות ירקקות ואפורות ונקודות שהיו חולפות נסות במהירות תפוס לה בזנב משאירה זנב תפוס בזנב ויישאר לך פלא ונסתרות. היינו רודפים אחרי עכברים, כשהיו אלו מופיעים לעיתים נדירות, שעות רבות מנהלים ציד מיוזע ופרוע ולעולם אינם ניגלים או נתפסים בידינו.

מעבר לחולות היו פרדסים קטנים שאחר זמן גודרו בתיל, פרדסים שהפיעו ריחות פריחתם של ההדרים ותחושות של בשלות ושפע יצאנו מהגן ונכנסנו לפרדס ארבעה ארבעה ואכלנו תפוזים אכלנו מיץ היו פרחים הותרנו רבים זרקנו בצל באדמה פויה נו נו נו והיו צבעים כהים וירוקים וירקקים וצהובים וזהב בענפים. היתה קרירות קבועה של רסיסי מים הניתזים מבוהק הממטרות המתזות לוחשות. הרוח הפיצה פניני מים לתוך האפלולית הרווה פנינים, פניני

טיפות. היה ריח פריחות והיה ריח בשלות והיו נימות עובש בלתי נעימות. והיו בתים קטנים וגגותיהם נוסח אירופה, כתום משופע וחד-זוויתי, ואחר כך בתים חדשים וגגותיהם שטוחים, וכמרחק, בין שורות של ברושים ושדות ריקים חומים, עלה מיגדל-מים אפור.

וממערב לפרדסים היו חולות עינבריים וממזרח היו שכונות ישנות טעונות בריחות כפר ערבי וסיד מתפורר ושיחי שושנים כהים וטורי מדרגות, ומדרום היו שכונות התימנים ושכונות רחוקות יותר, שלא היכרנו.

ואנו יושבים בשדה חצבים, במרכזו של העולם, למרגלות השמיים הנפתחים ותחת טורי עננים העוכרים. תחת השמש, חירות כחלמון, והשמיים שהיו צהובים והשמיים שהיו אפורים. היתה שתיקה מתארכת דוממת, שם, בטבורו של העולם.

ד.

- "אולי נוציא אחד?" אמר רמי, פורס את העלה באצבעותיו.

- "מה?"

- "בצל של חצב."

- "למה לך חצב? 'תה רוצה לאכול אותו?"

- "סתם ככה. בואו נחפור ונוציא אחד."

בכפו נלפת סרגל עץ מתווה בשירבוטי דיו, והחל לחפור באדמה הכבדה, מבקע מיטטחים שנתהדקו כקשקשי שריון נוצץ, ובא אל דופק האדמה, ממשש את קולות חייה. לרגעים קם חשש, מעין פחד קר ובלתי מתפרש, שהנה, ייפסק קיצבה האיטי, הנה הדופק הלח המרטט של האדמה המחוללת, כאילו שלא במועד, שלא על-מנת לשים בה זרע. קדושתה הולכת ומתפוגגת. אך היה זה פחדם של ילדים שלא מצאו אמת. אך ילד היה זה, וסרגלו לפות בידו.

- "ככה לעולם לא תמצא בצל לעולם" שמט לו מ. בליגלוג.

- "למה 'תה חושב שלא?"

- "'תה סתם חופר. תחפור מתחת לתיפרכת אחת."

רמי קם וכיסה בנעלו את השקערורית בה חפר, סב ונתכווץ על עקביו, ואחר נתישב בצימצום על האדמה למרגלות עמוד-תיפרכת גדוש, שהיה גבוה מראשו. בסרגלו החל חורש באדמה בשקדנות, מכה בקרקע ומעמיק. אשכול התיפרכת הגדושה נשא פרחים שנפתחו כרובם ולמטה היו עדיין מחרוזות ירוקות קפוצות. ניצנים טרם פריחה. הגבעול נרעד ברוח ונותר מהודק למקומו. ליד רמי התישב מ. והחל חופר בכפותיו. אף יואל הצטרף במבע-פנים אטום ומסויג. ביקשתי להצטרף והתעצלתי, מביט בידיהם הקודחות באדמה, מפוררות סביב סילונות דלילים של עפר. משפך רחב נוצר במהירות, ובתחתיתו גוף ירוק כה ממנו משתטח האשכול העמוס לעייפה. הגבעול נע הלוך ושוב, כאילו איבד את שורשיו, אך לא נשבר.

- "בחיי, כמה שהוא גדול", אמרתי. חייכו בחמימות. בלעג. בהבנה. באדישות

מחויכת.

- "חכה ותראה", אמר מ.

חול דבק בין אצבעותיהם ובזוויות האף, שגורדו שוב ושוב, ובקפלי שרוולי הפלנל והצמר וכשערות שנמשכו על המצח, והמישקפיים נזדהרו בחול הלח כאילו עטו זהב. האדמה נוגנת תחתם, מורטת נימים ונימי נימים של מחשבות, והם פורטים על עיניה ועצביה. צבעיה הנסתרים ניגלים ומתהפכים בחול הנאסף לצד הכור, רוטטים ונפזרים ונמהלים בירוק ובאפור ובצהוב ובחום ואדום ובתכלת שביצבצה פתאום מלמעלה. תולעים נשמטו מפירורי האדמה הנאספים, שלשולים נפלו במהירות נטמנו בעפר המהופך בערימת החום הנאסף. שלשול נוצץ שנקרע לשניים נשמט ליד, שני חלקיו מפרפרים בחרדה, כאילו תרים זה אחר זה. היתה זו בקשת השלמות שנבקעה ועברה למה אתה מתכוון? למה אתה מתכוון? החלק ביקש אחר שלמותו. היה נדמה כאילו הופיע כאן בריאת יש מאין. שניים מאחד יצאו. מי שבקע את עולמה של התולעת והכפילו הוא לה מעין אלוהים נורא שוב שוב כבר אמרתי, יש לשוב, אפיים, כל יכול. האדמה נשמה אט אט, שלא ניבהל שלא ננוס מפניה.

באו טיפות מים ובהן חלונות לבנים וירוקים ותכולים. כדמעות היו, כדמעות החצב, המקונן בצעיפיו הנקרעים והולכים צעיפי הקסם שנקרעו בזילזול. בשרו לבש אפרוריות יומיומית ואכזבה. נתכער מראהו והיה לתפל. שמץ מקיסמו נשמר איכשהו, טיפות המים המכושפות, טיפות מבצבצות ובאות נוטפות בשקט. חלונותיהן היו מבראות לחלומות מעורפלים. יואל לקט בכפו טיפות נוצצות ולקק ברכות, מעוות פניו. היתה הטיפה קרירה ומתוקה ומרירה, כך אמר. טעמנו. היתה הטיפה כגעש עדין של ים, עולם חוויות רבות שהן עימו ושהן לעצמן, שנצטמצמו דווקא באותה טיפה, דווקא עתה דווקא כאן, בלב החצכים השותקים, הקהולים עלינו.

בצל החצב נחשף כדי מחציתו, קרומיו קרועים ומרוטים ובשרו נוטף לבן וכחול וירוק. עליו היו מרוטים, אך תיפרחתו עודנה זקופה ובטוחה. מ. תפס בגבעול, נועץ אצבעות חזקות בין בני האשכול ומשך, בניסיון עקשני לנתק את בצל החצב משורשיו. באחת החליקה ידו במעלה הגבעול ומרטה בתנועה מהירה את הוורוד והאפור, קילוח לבן קילוח אפור ורוד נסתחררו במהירות סביב ונפלו בפני רמי ויואל. הפרחים ננעצו בשערותיהם וגדשו את מישקפיו של רמי ונטפו מלחייו ארצה, אל עומק החפירה, מכסים את בצל החצב. מ. תפס בעלים המקורעים סחבות סחבות ונשמט על הקרקע, קרעי עלים וציצי עש כמושים נותרו בידי.

כל משמעותה של הטירחה אבדה פתאום. נתרפו על האדמה בידיים מעופרות ועיניים בטורי העננים בשלווה מעושה שלאחר זמן היתה לאמיתית. ענני השמיים הלכו ורבו ופניהם מתקדרים במסע מזרחה עד לגבעות הכחולות הנקודות בלבן ועד לקלעי השמיים הכספיים שנפתחו במרחק, שם, מעבר לברושים מעבר לעיר מעבר להרים הכחולים והכפרים הלבנים מעבר לשמש שהיתה מרוססת מעבר לעננים. עננים מעבר לעננים נצברים הולכים נעים וזורמים בוילונות האוויר הנוצצים, כאילו נוקדו בטיפות טיפות מהירות להיגמר, טיפטוף טרדן ומהיר שאיננו מגיע לקרקע. החזאי טען שלא יירד גשם היום, רק אולי בצפון... אולי יירד, אולי לא... ואולי טיפטוף סתמי זה, שאיננו

נוקש באדמה ומאגם פניה, איננו גשם, שפני השלוליות נותרו חלקים ואנו איננו נסים. היתה יראה מסותרת שביקשה אחר מחסה ומסתור, ויש להתעלם ממנה. היה פחד עוטף אותנו וטוען עצבות בלתי-ברורה שזרמה מתוך האפור והצהוב והחום והירוק האפל. קמנו, כותפים את ילקוטינו ברצועות-העור המרוטות, לא הותרנו שריד לנו, לא הותרנו עקבות, מלבד אותו הצב רצוח בשדה הנגרש ושב ברוח, נשטח כים לפני הרוח. הלכנו שטפנו בים חצבים ירוק עד לכביש השחור המתוח בקווי אור ומכוניות נמלטות באור ובצל ובריחות חריפים הנורים מן המפלים המערפלים עשן על פנינו. הלכנו חצינו בגודש הירוק התוסס ואת טבלות האדמה החומה, ובאחת נחלצנו ממגע האדמה הדביק סופג, עלינו ונקשנו באספלט השחור הרטוב.

ה.

עברנו בכביש המסומן בקווים-קווים, נשקפים ברצועות המים הפושות בו ובשלוליות שבצידי שחדרו לבשר השחור. עברנו לפני בית מתפורר, קיסוס סבוך אוחו בו ומעמידו על כרעיו, ועמדנו לקטוף פרחים ורודים, שצמחו בגדר השיחים האפורים. פרחים גביעיים כחצוצרות רכות שאין בהן קול. שופרות ורודים תקע בשופר תקע שכרים תרועה מילמול חפוז של הללויה ופתאום היה קול קול שופר כמו שסיפרו אברהם והאיל שהביא לו אדוני השם יתברך ושמה ותקע בשופרות היה גם סיפרו ביריחו יריחו, ג'שוע אין ג'ריקו הגולדיין גייט צדיקים יבואו בו ארבעה ארבעה חצוצרות, נשרף ודמה קולות בוקעים לואי הגדול על התקליט נופח בלחיו לואי ארמסטרונג והחצוצרה והזרת מחזיקה בו זהב נפח בשסתומים נגן ואחר יתמוללו. הפרחים נעשים פתאום שקופים כשעווה ואחר מתכהים לוורוד עמוק ואפור כהה וירוק עשן אבל ארמסטרונג לואי ממשיך לנגן כשכל הקדושים הולכים, אני זוכר היום אבל כשחושב לואי מת לואי מת, מת יושב ליד הבר ונודף ריח דבשי. פרח שנבל, אתה שומטו דורסו. חצוצרות של נייר משיי וסביבן זימזום עמום ומתמיד של דבורים שהיו נסתרות בקיסוס ובגדר החיה תפס אחז לא חשש לא פחד, דבורה והוציא מיטפחת וקיפל וליחלח: זה טוב להוציא לה את העוקץ. דבורה הומה מזמזמת בלי עוקץ היא בטח תמות בית העלים ובפרחים. בראש הבית מזדקר מוט עץ אפור האוחז בחוטי החשמל כאגרופ חרסיה סלילוני ירוק, וממנו נשמט כבל שחור ונבלע בקיר הבית וממנו נמתחים שיכולי קיסוס עד לעץ הגבוה בצידה המרוחק של החצר. קורי קנוקנות נמתחים נשמרים דהים באבק ובגשם, עמוסים עלים כמושים כסרטים שאבד צבעם. תחתם צומחות שלוש שורות של עצר-בננה צעירים מבריקים אמרנו עצים חשבנו עצים ג'ונגל אפריקה עצים ירוקים בהירים יפים במירווחים שווים מדודים.

מבעד לדלת הרשת הסמיכה ככסף, נראים חדרי-הכניסה הריק ובו וילונות ירוקים כבדים ונסתרים באפלולית כבדה ומציקה. עמד כיסא-קטיפה אדום היה שולחן חום ולוח-זכוכית מאובק וראי ריק שאין מסתכלים בו. שבים להתבונן בחוץ: בין המרפסת הנמוכה לגג נפער רווח שהור שתלו בו קווצות צהובות של קש. שרידים של קינים שנבנו ונעזבו. קינים ריקים ועוזבים עלה על עץ ירד

מעץ ובידו קן ללא צורה ירד ובקן שלוש ביצים הם פן תעיר. אחרכך אכלו אותן החתולים בבית עצמו, ובו חשיכה, זקן וזקנה, כמו באגדות שנתמשו פתאום ספור אותן מנה אותן רבות הן מספור כריכות זהב דקים נייר, נוצרה מיסגרת של מציאות מסוימת. הקיסוס קשר את הבית לקרקע, ואת הגג, שביקש להינשא באוויר, אל הבית, כאילו בעבותות ובאזיקים.

- "תראו, מכבסים היום" אמר יואל.

הצביע על נחלי המים השקטים הנוטפים נעים על מרצפות החצר, ועל סיר הפח הגדול העומד על שורות כפולות של לבנים, מלא עד מחציתו במים היה קיץ יושבים עם צינור בפיילה מים בשמש גיגית סבון.

- "יום כביסה עושים להם", המשיך.

- "מה 'כפת לך שיעשו? צריך לכבס 'ת'כגדים, לא?'"

- "תסתכלו שם," - אמרתי - "כמה זוכיות שכורות ונוצות שם, במים השחורים, בחיי, תסתכלו".

זקנה מצומקת־פנים יצאה מדלת־הרשת, שנסגרה בחבטה מגבה. אוחות בידה צרור כלים, ספלים צלחות כוסות. בהילוך מדדה פנתה ובאה אל הסיר והניחה בו את הכלים. גחנה בכבדות והוציאה מכין הלבנים המפויחות המתפוררות קלח ספוגי גדול, קלח צהוב וסיבי, טבלה אותו בסיר והחלה לשטוף בזריזות את הצלחות הלבנות וספלי־המתכת הנוצצים. על ראשה שתי מיטפחות ראש, שחורה וירוקה הרקומות בפרחים אדומים בווערים, ולצד לחייה היו תלת־לכסף מרוקעים נתנו לי ראיתי על סנט הולנדי חדש מלכת הולנד יוליאנה מחייכת בכסף בשערות כסף. נתנו לי סנט מרוקע ומצהיבים משהו באור, כאילו עתיקים הם. ידיה קשות ומגוידות בכחול וסנטרה רך וזיפי ועיניה בריכות עור עיוור.

- "מה זה? מה היא מחזיקה שם ביד, עם הסבון עליו?" שאלתי.

- "כזאתי סבונה שלוקחים מעץ ומייבשים" רמי מיצמץ בעיניו - "בואו נסחוב אחד".

- "בחיך, אין לך מה לעשות כבר? רק לגנוב אתה רוצה".

- "נסחוב רק אחד".

- "אתה כל הזמן רוצה משהו אחד. חצב אחד, סבונה אחת כזאת..."

- "אז נסחוב כמה".

- "בחיך, תפסיק כבר". פסק לו מ.

זקן משונה חבט בדלת־הרשת ויצא אל החצר, כפוף כאילו משאי־מיו משפיל את כתפיו כאילו כיפת השמיים כופה עליו תנוחת התגוננות סבילה. פניו ורודות וחלקות ובסנטרו רועד וזקנקן חדרד ופיאות לחיים דלילות גולשות ומתערבות בו, מסך קטן לבן מטופח. כאילו שרביט לבן וצר הזדקר בכעס מעל לצווארו הכהה הקמוט ראיתי צוואר של צב פעם פשוט לחוץ נמעך על הכביש ושריונו מפוצח ראיתי פעם צב מרוסק צווארו היה קמוט סדוק אולי אלף שנים המעלה דבלולים קטנים וזיפים נוצצים. חולצתו לבנה ומגוהצת במהודק, ועדיין ניכרו בה סימני קיפולים וקיפולי קיפולים זהירים. חפתיו נוצצים כאילו נעשו מיהלומים כגודל אפונה. עיניו נוטפות מסונורות באור הרך. מראהו מעורב עליו. מיכנסיו אחוזים בחגורת־עור סדוקה, נעול נעלי־התעמלות לבנות ישנות.

על שערו הקצוץ קאסקט מרוסס נטיפי סיד. נסתרנו בסקרנות מעבר לגדר החיה, להתכונן במעשיו מבלי שירגיש, אך כרגע הבחין בדמויותינו הנטמנות במעטה העלים הירוק, והרים אגרוף קפוץ כלפינו, בוהנו משתרבת בין האצבע לאמה א פייג קח לך א פייג והחל מקלל בשפה בלתי ברורה, גרונית. לחיינו מאדימות והולכות, כאילו נשתבץ, ועפעפיו רכים ונשמטים ורפים. ישיש חלק עיניים כילד מזוקן ומוזר ונוטף נתזים של ארס. פנינו ללכת, רדופים בצעקותיו שנצטרדו והיו לרעל תוסס לוהב ולוחש.

– "די. שישתוק כבר. מתושלח רשעי שכזה" – מילמל רמי – "מה בכלל עשינו לך?"

– "הכול בגללך, יא גנב".

מרחוק ראינו את הזקן הכועס שוקט, קרב בצעדים רופפים אל הגדר הירוקה

צילום: רונית הבר

והתכונן בנו, שקיות עיניו נוצצות לחות. אחר פנה. ידיו שמוטות וקטנות, ופנה שוב ונעלם מעבר לבית גורר עימו אל מעבר לפינה, תומך בערימת ארגזי קארטון, עגלת תינוקות חלודה החורקת ומרטיטה על שלושת גלגליה. גררה באיטיות אל מעבר לפינה, ונעלם, א פייג לכו לעזאזל א פייג מותר כעס.

– "ראיתם?" – רמי טוען שוב – "חוצפה שכזאת!"

– "די. תשתוק אתה וזהו".

– "מה אתה אומר!", קולו חד וזועף.

פעמון בית הספר שמט קולו סביב, כאילו במחאה גועשת אילמת. שטפי ילדים עברו בואדי המים השחורים עברו שטפו בכביש בגשר מים שחורים שיטפון

היה פרצו ליד דלת הברזל הרועמת הדי תשובה, כיסו על המגרש, נסובו במעלה הרחוב, ילקוטים על כתפיהם ובידיהם, נפזרים חבורות חבורות. אף המנהל יצא, מהלך בהדרת-כבוד מעורסלת דשנה. נעלם. פרה לו ונעלם השמן. השלוליות שבו והחליקו קמטי פנים איפה התימני הקטן הגזוז איפה? קאסקט שחום ראש גלוח ומצאו שלווה מחויכת, היו מכחילות ומתבהרות לאיטן בסדר שקט, שולחות אצבעות חומדות אל גזעי העצים והבוץ השחור העוטר להן סביב, מקרינות מעגלים זיקים של אור.

אור בהיר נפל עתה, בהיר וחם. אור של שעת-צוהריים חפוזה. קלעי השמיים נפתחו במקצת וסילון אור צהוב ולבן נידרדר וירד ונפזר על ראשינו. לא נהרה, לא הילה, כי אם חום רחמים בלתי-צפויים וקצרים. שעת רצון של מזג-האוויר, שקרע אשנב בזמנו של החורף, אשנב של דקות בקע בבשר הגשם כדי שתימצא שוב הממשות הנהירה, בסיס העונות. שעת-צוהריים חמה ולבנה.

עברנו לפני דרך-הזיפזיף הנמתחת אל המסגריה. מחסן חום וחלוד ומחורר ועל קיר-הפח הרועש נשענים צרורות של גלגלים ועומדת שם עגלה חדשה וסוס קשור לפינת הגדר שם עיגולים כדורים שמנוניים בגריז שם בגלגלים מיסיבים ריתך במסכה ניצוצות ניצוצות בסמוך לערימת ברזל-ביניין מרוטים חוטים חוטים. מעבר לגדר ניצב בית-הכנסת הקטן הכחול, שעל קירו טבלה באותיות שחורות משוקעות וכיור סדוק, ואורות ניאון ונרות הניברשות, הדולקים תמיד בחלונותיו עבר החזן מתחת לניברשת הגדולה עבר בשופר שוב ושוב תקע שברים תרועה שברים וראיתי דמעות בעיניו רעד בכתפיו ובטלית הכחולה, "בחי האדוני בספר התורה", דיפדפתי בספר ישן שם לא קראתי ושוטפים מן הדלת, וניתלים בעזרת-הנשים. בית-כנסת קטן כחול, נסתר גלוי מונח תחת השמש.

וממול למסגריה ולבית-הכנסת, הנפרדים זה מזה בגדר נמוכה ופרוצה, היה שדה ריק גדוש באשפה, וכבלי החשמל מתכרסים רפויים עוברים מעליו שם נתפס העפיפון בחוטי החשמל בטח שם ובלוחיות-פח קטנות שהיו בוערות, וערימת פחים חלודים משתלה רחוקה. לצידו בית שמדרגותיו שבורות כולן וקירותיו מפויחים שחורים משריפה ישנה.

עברנו את שביל-החולות הכבוש. הנבקע סעיפים מוצלים תחת שני עצייתות עצומים ומגיע עד לכביש מכאן ועובר לפני הברושים הסדורים ברחוב מכאן. שביל מהודק וכבוש בכורכר ובאבני-חצץ טחונות גרוסות, טובע בצרורות גשם ובקרישי ברד וברגלי העוברים החופזים ותמיד שבים על פניו. עברנו ליד העצים הגבוהים וליד לולי תרנגולות מטילות, שנסתרו מעבר לביניין צהוב. אחרכך היה שדה מעושב ובפינתו בית לבן שגגו חרב, והשדה גדול וכבד-סבכים ובמרכזו תערובת עצים. עץ מסועף וצפוף חמל על הבית הנשטף בקור החורף ועטה לו כרקיץ היה שם כלבלב חום היה כלבלב והילדים טיפלו נתנו חלב לחם לחום הכלב חומי נתנו ואהבו שיחקו בבית הריק ואהבו עד שנפסק ונהרס ובטל משונץ בעלי-עלים פרוצים ופרחים. היו שם חלקות של פעמוניות כחולות, גביעיות ורכות, וכלניות חיזורות כדם נפזר.

השמיים נפתחו השמיים נסגרו, גשם דק החל נוקד את הכביש בכיהות, דופק

בו כאילו מזרזו לבוא ללוותו לתוך האדמה. שעת הרצון היתה לשעה חולפת של רמיה, והחורף חינק את האור בכיהות ואת האוויר כיסה בגלימת רוחותיו, נתלה בגזעי העצים הלבנים ובערימות העלים הנדהפות בשוט הרוח, כדגלי זהב וארגמן. אלו מליצות צבע אמיתיות. נתפורנו ועברנו לפני בית שתריסיו נחבטו במשקופים באחת, במירפסת צמח קיסוס שנתלה בנורת החשמל העירומה. רצנו לפני בית שנזרק מבין העצים שבחצרו, עצי שסק וקלמנטינות ומנדרינות מסוככים זה בזה. אחר היתה המדשאה הרטובה וממטרה נוצצת מושבת לפני וילה קטנה נאה. הממטרה נותרה מהקיץ שעבר ותיוותר עד לקיץ הבא.

אחר היתה חצרו של קופלמן שמלאה ביונים צבעוניות כספיות כחולות לבנות שנתקלטו מפני הגשם במיסתור השוכך הירוק הסדוק ונותרו בין הטיפות ישובות על גג הרעפים הירוקים ועל כבלי החשמל האוספים טיפות טיפות מעמודי העץ הרטובים. היתה בפנים שורת הדסים נאים וגפן סרוחה הנכרכת על מוטות עץ ופסי ברזל עגולים, היו עתה קנוקנות עירומות וציבורי עלים מרקיבים. והיו עצי שזיף, שזיפים צהובים וסגולים רדף אחריי קופלמן רדף עם מקל עד לדלת שלי ואני צועק אמא אמא עיניו אדומות ופיו זועף רפה והוא רודף להרביץ חושד חושד שגונבים ענבים נורא פחדתי ועצי תפוז ריחניים והלקת ירקות שהיתה ריקה כהה בבוץ.

קופלמן עמד בחצרו, מורט ענף הדסים וסופר את עליו, מחליקו ומורטו, ושפתיו מונות מיספרים בלשון דקה. היה אווז בענף כבחיטוב ירוק ועדין, מראהו לאדם מצומק ושחור-פנים, זקנו שופע גדוש צהוב ושחור, ובידיו צורד הוא ברוכסן של ארנק תפרה. הדסים יפים הדסים נקיים הדסים כשרים, היה האיש הקטן מפזם לו, נע הלוך ושוב בהתמדה, כאילו אינו מקשיב למילמולו העסקני של קופלמן, הניצב משהו מעליו. עיניו של קופלמן היו נעות מענף ההדסים אל ראשו של האיש ובגדיו השחורים, חופזות פתאום אל פינת החצר, עוברות מקצה אל קצה. בוחן את העצים ובלוע באישוניו תפוחי זהב ושזיפים כאילו חושב על הגפן שנבלה לה, הוגה בפירות שמלאו עסיס. פתאום הניח האיש את ארנקו בכיס מעילו, הניח יד צהובה לוטפת על זרועו של קופלמן. שניהם נסרבו ונכנסו למירפסת ונכנסו לבית פנימה. הימשכנו ללכת. האלמנה, הגרה בחלקו החזיתי של הבית, היתה טרודה בציחצוח חלונות מיטבחה, עמדה על מדרגות העץ המתרופפות והיתה מסובבת חלונות קטנים בכפותיה, מחליקה את הזוגית הנצרמת על אגרופה שעטפה בצרור עיתונים. הוספנו ללכת מעט, עוברים מביטים בשקיקה בשתיקה בעץ הקלמנטינות המתוקות שצמח בחצר.

כאן נפרדנו. רמי ויואל ממשיכים ועולים בכביש עד לשוק הקטן ופונים. אנחנו, מ. ואני, גרים כאן, בביניין קומות, ארבעה עברנו בחורף כשבאנו בחצרו של קופלמן דרך הגפן, לא היה שביל אחר, עברנו כדי להיכנס בגשם בבוץ אחרי שהמשאית שעברה עם הריטים מכוסה טיפות בחלונות וירדנו ועברנו ועינו היתה כעושה ועינו היו אטומות ואדישות באור לא יכולות לראות לאן מסתכל לאן? עברנו אל הבית הלבן חדש-חדש - אל החדרים הלבנים... הרבה זמן עברנו בחצר שלו. אחר כך עשו שביל ורכבתי בתלת-אופן אחר-כך בשביל

הירושלמי שעשו מאבן, ומ. שלא היכרתי ישב במדרגות, ואחיו היכרתי שם. מ. גדול ממני והלכתי עם אחיו לגן... די נעזוב את זה, סיפור אחר, הנה שכחתי, הנה זכרתי והנה שכחתי ולו שני אגפים. מ. גר באגף אחד ואני באגף השני, אעבור בגשם עד לכניסה השניה והוא מייד נסתר תחת העמודים.

עלה ריח ערף מתבשל במרק יוך יוך מרק בצלחת מרק עמוקה וצובט, כאילו נכנעה כל העיר תחתיו. עולים ריחות של שום ופילפל ובשר מלוח חיוור הכשר העוף מריח גושר בשר בקלות מעצם ולוקשים ביוך שלא אהבתי והריח השנוא פויה וריחות של אפיה רחוצה בחום דבש עוגה חם נדבקת של השבת מדליקים נרות ואוכלים ואוכלים והיו אלה ריחות של צוהרי יום שישי. אוכל אוכל אני רעב חושב עתה רק על ארוחת הצוהריים ריחות צוהריים יום שישי. זרם הטיפות מתעצם אט אט, והופך לקילוחים שוטפים, מסכים נשמטים ומכים בגגות הפח של הלולים, מעבר לגדר. נפזרו קיתונות של גשם תחרה, ניתזו מפי המרזבים המרעימים, חולקים מים לקרקע. טיפות נפלו על גבי ובעיניי והרוח הקר מורט לחיי בעוברי אל הכניסה. מקפץ מרסס טיפות סביבי באתי לחדר המדרגות, מדדשדש בעקבות של בוך ובוועט בכדל-סיגריה מעוך בעקב לגשם.

- "תבוא למטה בארבע", צועק מ. מהכניסה השניה.

- "בסדר".

- "תביא את הג'ולות שלך כשתרד מתחת לעמודים".

- "בתיאבון". עולה במדרגות. שורק בפה פתוח בשיניים, כמו שלימד אותי מ.

היה קשה למצוא את הזמן העובר, בדימוי שעת הצוהריים החורפית ערפילית. טיפות נתלות באור נושרות באוויר הקר עד לאדמה, נעלמות נטמנות כהבטחה חשאית. האור מכה סילונות ניצוצות בגשם וברוח. ריח קר חם מריר מתוק. קשה היה למצוא את הזמן, להיתלות בממשות, לוודא כי אין העולם נסתר בתוך כסות חלום, מוחלק באהבה ברכותם של הגשמים הראשונים. היה ספק תחומי של הסתיו, ספק תחומי של החורף האפור השחור החום. נכנסתי לביתי, חולם בעיניים לחות על השמיים והעננים והחצב. מסכם לעצמי בליבי יום וחציו של יום.

1974 יוני - 1973 יולי

* סיפור זה הוא יצירתו המוקדמת ביותר של ישראל ברמה. הוא כתב אותו בגיל שבע-עשרה.